

Om Retfærd 1993

RETFÆRD bringer i årgang 16 en række artikler om

Europa

Problemer knyttet til framtidens Europa reiser nye politiske og rettslige spørsmål. Danmark er medlem av EF/EG; medlemsskapsøknader foreligger fra de borgerlige regjeringene i Sverige og Finland og fra den sosialdemokratiske regjeringen i Norge. Men Europa er mer enn EF/EG, geografisk og kulturelt.

Mens det rike Vest-Europa kan utvikle seg til "Festung Europa", en union som på verdensbasis skal utfordre USA og Japan om hegemoniet, har deler av Øst-Europa satset på en primitiv markedsøkonomi som medfører sterkt økende forskjeller mellom fattige og rike og nye sosiale problemer. I skjæringspunktet mellom de to Europa vil det kunne oppstå ny flyktningeproblematikk, "gull-muren" vil kunne erstatte "jern-teppet". Det er fare for økt statlig og overstatlig represjon, på begge sider av den nye grensen.

EF-retten byr samtidig på særegne og utfordrende rettslige problemstillinger; overstatlig samarbeid er nødvendig i kamp mot miljøproblemer og sosial dumping. Men Brüsselbyråkratiet og EF-domstolen er gitt stor myndighet i forsvaret for de fire friheter, på bekostning av folkevalgt innflytelse. Dette reiser demokratiproblemer. En ureflektert tilnærming til rettskildene må derfor unngås.

Utviklinga i Europa vil by på mange rettslige og rettspolitiske utfordringer som vi håper å kunne belyse i Retfærd.

Demokrati

Är en kritisk granskning av rätten en viktig del i kampen för en stärkt demokrati? Är det fortfarande relevant för en "kritisk juss" att använda rätten som strategi i demokratins namn? Vad demokrati och påverkan betyder i dessa dagar bör vi ånyo ställa oss. Som vi vet har parlamentets makt minskat och den icke demokratiskt styrda förvaltningen ökat i betydelse; därtill kommer att en stor del av beslutsmakten ligger utanför demokratisk kontroll, hos korporativa samverkansorgan osv. De senaste årens demontering av de nordiska välfärdsstaterna har medfört ökade inslag av privatiseringstendenser och marknadens lov har sjun-

gits i snart sagt alla läger. Var finns demokratin, hur skall den definieras och har den överhuvud taget funnits? Kan rätten spela en annan roll än som rent legitimerande regelverk?

I rettens periferi

Med inspiration fra Vilhelm Auberts "Det skjulte samfund" (1969), der behandler en række temaer som kærlighed, tilfældighed, søvn og turisme, vil vi hermed lægge op til retlige refleksioner over begreber og fænomener, der hidtil ikke er blevet viet opmærksomhed i dette eller andre juridiske tidsskrifter. Som eksempler kan nævnes tilfredshedens, tålmodighedens og troens - herunder fremskridtstroens - betydning i et samfund, der har haft utilfredshed, utålmodighed og troløshed som centrale karakteristika. Dovenskab, drikfældighed og gavmildhed kunne være eksempler på andre fænomener, hvis plads i det moderne rets-samfunds kunne fortjene mere interesse.

Marknad/välfärdsstat

De nordiska välfärdsstaternas rättsliga reglering av marknaden präglas av ett korstryck. Å ena sidan pågår en framförallt politiskt och ekonomiskt betingad avregleringsdebatt. En klart uttalad politisk vilja, uppbackad av neoliberala ekonomiska sakkunniga, vill och handlar för att avreglera marknaden. Å andra sidan visar erfarenheten att orsaker och följder är mer mångfacetterade än den pågående debatten oftast gör gällande. Avreglering betyder i praktiken ofta omreglering med förskjutning av nivåer och tyngdpunkter för beslutsmekanismer och makt som följd. Parallellt med avreglering pågår en ofta kritiklös nyreglering av dittills oreglerade eller glesare reglerade områden ofta relaterad till den europeiska integrationen.

Med dagens sviktande ekonomiska underlag är välfärdsstaten för dyr. Dess reglering har i Retfærd tidigare kritiserats för sin förmyndar-mässiga, ofta indirekt förtryckande samt anpassande roll. Vad borde vi eftersträva i dagens situation? Kan vi slå vakt om välfärdsstatliga värden inom ramen för mer marknadsorienterade lösningar? Om det finansiella underlaget sviktar, kan rätten trygga välfärden?